

Lausunto

28.01.2025

Asia: VN/34869/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja rajat ylittävistä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lääkäriliitto ei kannata lakimuutosta eikä pidä sitä perusteltuna.

Lääkärin etiikan mukaan lääkärin tulee kohdella potilaitaan tasa-arvoisina, oikeudenmukaisesti ja syrjimättä. Maailman lääkäriin mukaan lääkäri on velvollinen tarjoamaan asianmukaista lääketieteellistä hoitoa, joka perustuu yksinomaan kliiniseen tarpeeseen, riippumatta potilaan siviili- tai poliittisesta asemasta. Lääkärinä ei myöskään voi pakottaa pidättymään lääketieteellisesti välttämättömän hoidon antamisesta potilaille (<https://www.wma.net/policies-post/wma-statement-on-medical-care-for-refugees-including-asylum-seekers-refused-asylum-seekers-and-undocumented-migrants-and-internally-displaced-persons/>).

Myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat Suomea huolehtimaan kaikkien maassa olevien, mukaan lukien paperittomien ihmisten, terveydenhuollosta. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, Suomi on aiemmin saanut näitä sopimuksia valvoilta tahoilta huomautuksia siitä, että paperittomilla on ollut vaikeuksia saada muuta kuin kiireellistä hoitoa. Kun tämä asiantila vuoden 2023 alussa voimaan tulleella lainsäädännöllä pääosin korjattiin, nyt esitettävä lakimuutos huonontaa jälleen paperittomien oikeutta saada välttämättömiä terveystalveluita. Kyse on erittäin haavoittuvasta ryhmästä, joka on heikossa asemassa jo ilman nyt esitettyä perus- ja ihmisoikeuksien heikennystä.

Vasta pari vuotta voimassa ollut, välttämättömät kiireettömät terveystalvelut paperittomille ihmisille taannut lainsäädäntö ei esitysluonnoksen mukaan ole nostanut kustannuksia. Sosiaali- ja terveydenhuolto ei myöskään ole osoittautunut veto- ja pitotekijäksi tälle ihmisryhmälle. Esityksen mahdollisesti tuottamat säästöt ovat merkityksettämiä terveydenhuollon kokonaiskustannuksiin

nähdessä. Välttämättömien kiireettömien hoitojen epääminen paperittomilta ihmisiltä voisi pikemminkin viivästyttää hoitoon hakeutumista ja nostaa siten kiireellisen hoidon ja erikoissairaanhoidon kustannuksia. Sairauksien ja niiden pahenemisen ennaltaehkäisy sekä oikea-aikainen hoitoon pääsy perusterveydenhuollossa ovat tehokkaita keinoja hallita terveydenhuollon kustannuksia, myös paperittomien henkilöiden kohdalla.

Esitysluonnoksen mukaan paperiton ihminen voisi saada välttämättömää kiireetöntä hoitoa, jos terveydenhuollon ammattilainen arvioisi hoidon epäämisen olevan ilmeisen kohtuutonta tai hoitamatta jättäminen vaarantaisi vakavasti muun henkilön tai väestön. Vaikka ilmeistä kohtuuttomuutta on avattu esitysluonnoksen perusteluissa, yksityiskohtaista ohjeistusta ei lainsäädännössä voi antaa. Kohtuuttomuuden arviointi välttämättömyyden määrittämisessä velvoittaa käytännössä lääkärin tekemään yksilökohtaiseen sairauteen ja sen mukaiseen hoitoon määrittelemiseen. Väestön vakava vaarantuminen jättää epäselväksi, olisiko jokaiselle tarjottava edelleen THL:n suosittelemat rokotukset. Perusteluissa mainitaan esimerkkinä Covid-19 rokotus. Myös muut tartuntatauteihin liittyvät hoidot ja rokotukset ovat tärkeitä väestön terveysturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tehtäviin ei kuulu potilaiden oleskelustatuksen arviointi. Lääkäri ja muut terveydenhuollon ammattihenkilöt on koulutettu potilaan terveydentilan arviointiin ja potilaan hoitamiseen. Nämä ovat heidän lakisääteisiä tehtäviään. Henkilön oleskelustatus voi muuttua ja toisaalta potilas ei aina ole itse tietoinen omasta statuksestaan. Pidämme ongelmallisena esitysluonnoksen perusteluihin kirjattua oleskelustatuksen selvittelyä sote-henkilöstön tehtävänä. Tähän liittyen myös 56 b §:n sanamuoto, jossa puhutaan laittomasti maassa oleskelevista henkilöistä, on ongelmallinen ja parempi olisi puhua paperittomasta henkilöstä. On myös otettava huomioon, että oleskelustatuksen selvittelyyn menevä aika on pois terveydenhuollon varsinaisesta tehtävästä eli potilaan terveydentilan arvioinnista ja hoidon antamisesta.

Lääkäriliitto pitää välttämättömänä, että lasten oikeus terveydenhuoltoon säilytetään yhtä laajana kuin hyvinvointialueen asukkailla. Tärkeää on myös taata paperittomalle maassa oleskelevalle raskauteen liittyvät terveyspalvelut. Positiivista, että nämä sisältyvät esitykseen. Lisäksi tulisi ottaa huomioon, että lasten - etenkin pienten lasten - terveydenhuollon toteutuminen edellyttää terveitä ja toimintakykyisiä huoltajia, mikä tulisi ottaa huomioon näiden aikuisten hoito-oikeuden laajuutta arvioitaessa.

Mikäli esitys etenee eduskuntaan, Lääkäriliitto kannattaa esitysluonnokseen kirjattua näkemystä, että perustuslakivaliokunnan tulisi antaa asiasta lausunto.

Kattelus Mervi
Suomen Lääkäriliitto - Finlands Läkarförbund